

Utökade sommarstudier för genomströmning, trygghet och sysselsättning

- Rapportsammanfattning med uppdaterade siffror för 2016

Saco Studentråd släppte i juni 2013 rapporten Fler i studier, fler i arbete. Där beskrivs tre problem som orsakas av högskolans sommaruppehåll: Försämrade genomströmning, otrygghet bland studenterna och ökad ungdomsarbetslöshet. Rapporten föreslår en satsning på relevanta sommarkurser, tillsammans med justeringar i studiemedlet till en kostnad på 420 miljoner kr.

Läsåret 2012/2013 bedrev drygt 296 000 personer heltidsstudier på svenska högskolor och universitet (UKÄ, 2014). Omkring 200 000 tog grundlån från CSN och fick sin huvudsakliga försörjning genom studier (CSN, 2013).

Förra sommaren fick enbart 8549 personer studiemedel för studier under sommarmånaderna (CSN, 2016). När 250 000 studenter sätter studierna på paus under tre av årets tolv månader får minst 140 000 av dem söka andra försörjningskällor.

1. Det omfattande sommaruppehållet skapar tre problem

Genomströmningen i högskolan hämmas av att mycket studietid går till spillo. Fyra sommaruppehåll motsvarar ett års senare inträde på arbetsmarknaden, något som uppskattats kosta studenten 106 000 kr i lägre livslön (Holmlund m.fl., 2008). För samhället har kostnaden skattats till det dubbla.

Sverige har idag bland de högsta examensåldrarna i OECD. Flera tunga forskningsrapporter lyfter detta som ett problem i relationen till välfärdsstatens framtida försörjning (se t.ex. SOU 2011:11; Sonnerby, 2012; Uusitalo, 2011; Ds 2013:8). Sommaruppehållets 12 veckor om året borde vara lågt hängande frukt för den som vill korta examenstiderna.

Bristen på säker försörjning leder till otrygghet bland studenterna.

Av 200 000 studenter med studiemedel, fräntas drygt 140 000 sin ordinarie försörjning i och med studieuppehållet. Två av tre studenter är oroliga för sin sommarekonomi och 15 procent vet i maj inte vilken sysselsättning som väntar dem under sommaren, enligt Unionen (2012). Oron för sommaren riskerar att påverka studenternas psykiska hälsa och studieresultat under vårterminen.

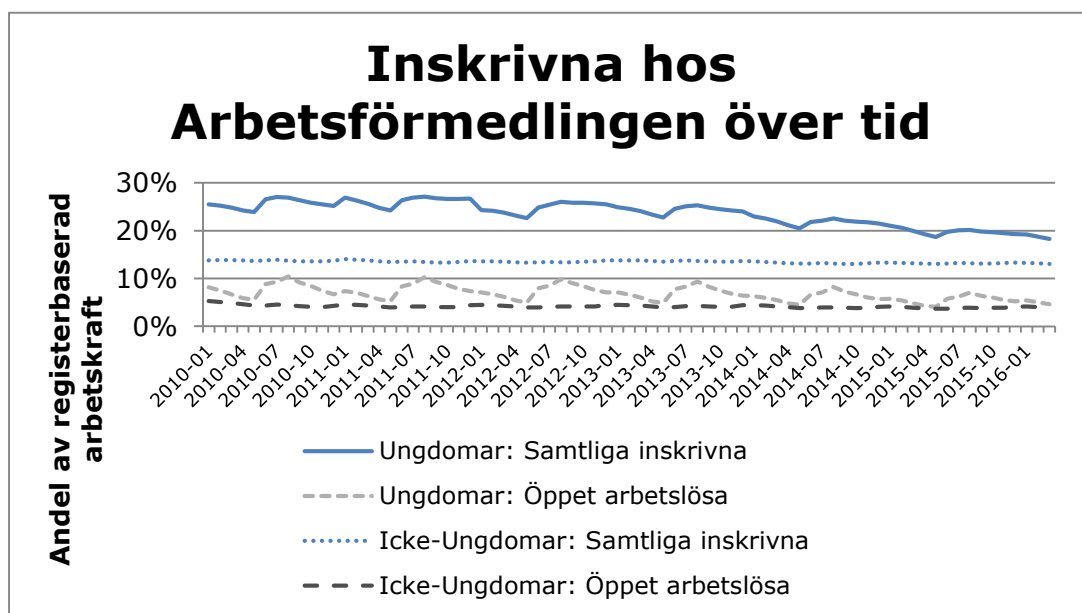
Sammanfattning av rapporten
*Fler i Studier, fler i arbete –
utökade sommarstudier för ökad
genomströmning, stärkt trygghet
och minskad arbetslöshet.*

Den ursprungliga rapporten
skrevs av Axel Cronert
(huvudförfattare) och Johannes
Danielsson 2013.

Saco studentråd
Box 2206
103 15 Stockholm
Besök: Lilla Nygatan 14
Tel växel: 08-613 48 00
www.saco.se/student

Ungdomsarbetslösheten stiger varje sommar. Då fler än 140 000 studenter är tvungna att söka arbete för sin försörjning sker en markant ökning i konkurrensen om jobben. Av statistiken nedan framgår tydligt att det är bland de yngre i arbetskraften som konkurrensen hårdnar sommartid. I snitt har den öppna ungdomsarbetslösheten ökat med 55 % mellan maj och juli de två senaste åren.

Figur 1: Sommartoppar i arbetslösheten 2010-2016

Källa: Arbetsförmedlingen (2016b). Antalet inskrivna arbetssökande, 16–64 år 2010–2016. Avser riket.

Majoriteten av sommarjobben kräver högst gymnasieutbildning. I genomsnitt 86 % av de nyanmälda sommarjobben under sommaren 2014 krävde högst gymnasiekompetens. Samma siffra är 57 % för övriga året (Arbetsförmedlingen, 2016b). Detta indikerar att studenter tränger undan personer med lägre utbildning från sommarjobben. Gruppen som drabbas – unga med låg utbildning – pekas dessutom ut som särskilt prioriterad i arbetsmarknadspolitiken.

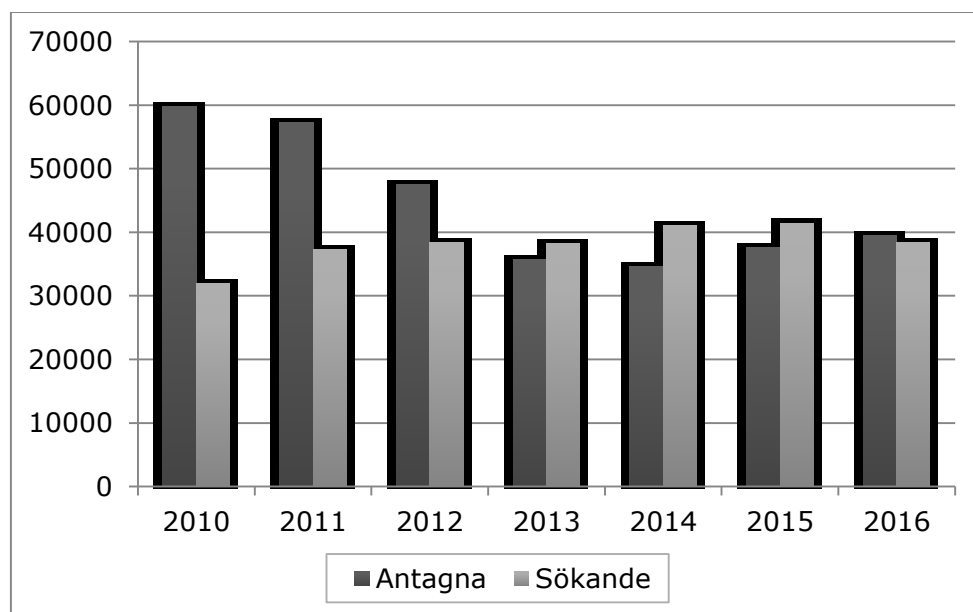
Studenter behöver naturligtvis också arbetsmarknadserfarenhet. Samtidigt är en av tre högskolenyborjare 22 år eller äldre, vilket talar för att många redan innan de går in i studierna har fått sådan erfarenhet (UKÄ, 2015). Väl inne i studierna är en god arbetsanknytning viktigt, vilket Saco Studentråd ofta påpekar.

2. Utbudet av sommarkurser är idag begränsat och kan stimuleras

Lärosätena bestämmer själva hur undervisningen ska förläggas under året, och det finns inget formellt hinder emot att anordna sommarkurser. Sommarkursutbudet är dock begränsat. Sedan 2010 har antalet sökbara sommarkurser motsvarat mellan 2,7 och 4,3% av kurserna på vårterminen. Utbudet steg i samband med en tillfällig resursökning 2010-2011, men har sedan 2010 mer än halverats – från 775 till 351 (UHR, 2016a).

Figuren nedan visar att antalet sökande växer samtidigt som platserna minskat. I år sökte 38 357 personer, 21 % fler än år 2010 då 31 954 sökte. I år beviljades 39 543 ansökningar en plats, vilket motsvarar 23 401 personer.

Figur 2: Sökande och antagna till sommarkurser 2010-2016

Källa: Universitets- och högskolerådet (2016). Antagningsstatistik 2010–2016. Antalet sökande avser antalet förstahandssökningar till samtliga kurser. Antalet antagna avser totala mängden beviljade ansökningar.

Efterfrågan på sommarstudier har historiskt sett följt utbudet av relevanta kurser. Detta har konstaterats av Högskoleverket (2005), som tidigare utrett konsekvenserna av ett utökat studieår.

Studenternas prestationsgrad är mellan 42 och 55% under sommaren (SUHF, 2003), att jämföra med 80% övriga terminer. HSV påpekar att en anledning är att det sällan är kurser ur det ordinarie kursutbudet som ges. Sedan 2014 har dock kraven på studieresultat under sommarterminen

skärpts¹. Numera prövar CSN studenternas studieresultat från vårterminen innan de beviljar studiemedel för sommarterminen. Det gör det svårare för studenterna att få studiemedel för sommarterminen, och innebär i praktiken att prestationskraven under sommaren skärps.

Man har tidigare satsat på sommarkurser i Sverige. 1995-96 gjordes en öronmärkt satsning på 25 000 platser, som var mycket lyckad enligt en utvärdering (HSV, 1998, s.79). Även år 2002 gjordes en liknande satsning.

Sommarkurser är dyrare för lärosätena, bland annat på grund av dubblade kurser, personalbrist och studenternas lägre prestationsgrad. Problemen kan dock avhjälpas med utökad samverkan mellan lärosäten och med högre ersättningsbelopp för sommarkurser (HSV, 2005; SUHF, 2003).

3. Tre konkreta åtgärder för fler relevanta sommarkurser

Med utgångspunkt i problembilden och tidigare erfarenheter föreslår Saco Studentråd en tredelad satsning på fler relevanta sommarkurser. I år kan vi glädjande konstatera att det tredje benet i satsningen redan är genomfört, sedan sommaren 2014.

a) Särskilda medel för att stimulera utbudet av relevanta sommarkurser. Sommarkurser medför ökade kostnader som idag inte finansieras i resurstilldelningssystemet. Vi föreslår att lärosätenas anslag höjs med 15% av den totala intäkten för en helårsstudent, för sommarkurser som kan tillgodoräknas i examen. Satsningen är uttalat permanent.

b) Sommaranpassning av studiemedlet. Den samhällsekonomiska vinsten bygger på att studenter väljer att studera i högre takt. Vi föreslår att studiemedlet ges för samtliga tolv veckor när studiemedel beviljats för 15 hp. Det ger studenten två veckors försörjd ledighet. Dessutom införs ett sommartillägg med 125 kr/vecka på bidraget och 250 kr/vecka på lånet. Det ger en drivkraft att välja studier framför okvalificerade sommarjobb.

c) Skärpta krav på studieresultat under sommarterminen – satsningen genomförd. För att sommarstudier ska vara lönsamma behöver prestationsgraden vara densamma som under övriga terminer. Sedan förra sommaren har CSN skärpt reglerna för beviljning av studiemedel för sommarterminen. Numera prövas resultatet från vårterminen. I praktiken innebär detta att kraven på studieresultat under sommarterminen skärpts.

¹ Sommarterminen räknas tidigare ihop med vårterminen för studiemedelsvillkoret på 75% godkända hp. För den som fått 30 hp godkända under vårterminen återstod då 3,75 hp att klara på sommarterminen.

4. Ekonomiska konsekvenser av förslaget

Beräkningarna bygger på att 77 000 studenter, runt hälften av de heltidsstuderande med studielån, tar 15 högskolepoäng på sommaren. Studenterna antas vara jämnt fördelade över olika utbildningar och kostar därmed staten i genomsnitt 73 900 kr/läsår² (UKÄ, 2015). Prestationsgraden förväntas vara samma som under resten av året, vilket är en avsikt med förslaget.

Lärosätena stimuleras med knappt 15% av kostnaden av en helårsstudent, 10 000 kr per sommarstudent. Sommarterminen motsvarar 10 veckors studier av 40 veckors helårsstudier. 2500 kr betalas därför ut för 77 000 studenter. Det resulterar i en årlig utgiftsökning på drygt 192 miljoner kr.

77 000 studenter ges ökade studiebidrag (125 kr/vecka) och lån (250 kr/vecka) under 10 veckor, samt två veckors ytterligare studiemedel på sommaren (1664 kr + 3598 kr). Det motsvarar utbetalningar på 224 miljoner kr i bidrag, och 470 miljoner kr i lån. CSN subventionerar låntagarens räntebetalningar med 30% av den ränta som betalas till Riksgäldskontoret. Givet en räntesats på 2,7% medför det utökade grundlånet subventionskostnader på 3,8 miljoner.

Sammanlagt innebär detta utgiftsökningar på 420 miljoner kronor för 77 000 studenter, eller knappt 5500 kr per förväntad sommarstudent.

För 420 miljoner kronor skulle 77 000 studenter få möjligheten att studera även under sommaren. De skulle bli klara snabbare med sin examen, samtidigt som de fick sin ekonomi tryggad året om. Det tidigare arbetsmarknadsinträdet som detta skulle medföra förväntas ge intäkter till statskassan i form av ökade skatteintäkter. Studenternas frånvaro från arbetsmarknaden under sommaren skulle också lätta trycket på sommarjobben, vilket innebär uteblivna utgifter för åtgärder riktade till unga arbetslösa.

² Detta antagande medför sannolikt en högre kostnad än vad som i själva verket skulle uppstå, eftersom att många av de studenter som läser dyrare utbildningar inom vården har goda möjligheter till sommarjobb.

Referenser

- Arbetsförmedlingen. Beställd statistik: Antalet inskrivna arbetssökande 16-64 år 2010-2015. Avser riket. (2016a)
- Arbetsförmedlingen. Beställd statistik: Antalet nyamnälda lediga platser med mer än 10 dagars varaktighet 2014-2016. (2016b)
- Centrala Studiestödsnämnden, CSN. Studiestödsstatistiken 2012. (2013)
- Centrala Studiestödsnämnden, CSN. Studiestödsnyttjandet 2015. (2015).
- Centrala Studiestödsnämnden, CSN. Beställd statistik: Antal studerande med studiemedel från CSN på sommarkurser på högskolor och universitet 2010-2015 (2016)
- Cronert, A och Danielsson, J: Fler i studier, fler i arbete – utökade sommarstudier för ökad genomströmning, stärkt trygghet och minskad ungdomsarbetslöshet. Saco Studentråd, 2013.
- Ds 2013:8. Framtidens välfärd och den åldrande befolkningen: delutredning från Framtidskommissionen. Stockholm: Norstedts Juridik AB (2013).
- Holmlund, B., Liu, Q., Nordström Skans, O. "Mind the gap? Estimating the Effects of Postponing Higher Education", Oxford Economic Papers, 60: 683–710 (2008).
- Högskoleverket. Särskilda utbildningssatsningar – vad blev det av dem? (1998).
- Högskoleverket. Konsekvenser av ett utökat studieår (2005).
- Högskoleverket. Årsrapport 2012 (2012). SOU 2011:11.
- Långtidsutredningen 2011. Stockholm: Fritzes (2011).
- Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF. För- och nackdelar med ett utökat studieår (2003).
- Unionen. Studenters sommarekonomi (2012).
- Universitets- och högskolerådet. Utdrag ur Antagningsstatistik 2010-2016 (2016a)
- Universitets- och högskolerådet. Antal sökande och antagna totalt, sommarkurser 2009-2016 (2016b).
- Universitetskanslersämbetet. Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2013).
- Universitetskanslersämbetet. Årsrapport 2015 (2015).
- Uusitalo, R. Vad förklarar svenska universitetsstudenters höga examensålder? Bilaga 3 till Långtidsutredningen LU2011 (2011).